

Prezentacja: nasze dziedzictwo kulturowe – pamięć przeszłości

**Materiały edukacyjne z zakresu
dziedzictwa kulturowego**

**NARODOWY INSTYTUT
DZIEDZICTWA**
NATIONAL HERITAGE BOARD OF POLAND

WPROWADZENIE

Edukacja w zakresie dziedzictwa kulturowego polega na takim ukierunkowaniu procesu edukacyjnego, by wśród uczniów upowszechnić wiedzę o dziedzictwie i jego wartości, a także wykształcić przekonanie o konieczności zachowania zabytków i innych elementów dziedzictwa kulturowego. Wśród zadań formułowanych w rozporządzeniu w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. z 2012 r., poz. 977) zawarte zostały również odniesienia do edukacji w zakresie dziedzictwa kulturowego. W procesie kształcenia ogólnego **szkoła ma stać się miejscem przekazu dziedzictwa kulturowego**.

Po ukończeniu szkoły podstawowej uczeń kontynuuje kształcenie ogólne na III i IV etapie edukacyjnym. III etap edukacyjny realizowany jest w gimnazjum, natomiast IV etap edukacyjny w szkole ponadgimnazjalnej. Oba etapy łącznie zapewniają wspólny zasób wiedzy w zakresie podstawowym, dodatkowo na IV etapie edukacyjnym możliwe jest kształcenie ucznia w zakresie rozszerzonym. W podstawie programowej kształcenia ogólnego dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych wśród obowiązków szkoły dotyczących rozwoju społecznego uczniów wymienia się „kształtowanie postawy obywatelskiej, **postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji**”.

Wymagania dotyczące różnych aspektów edukacji w zakresie dziedzictwa kulturowego znajdują się w wielu przedmiotach III etapu edukacyjnego (gimnazjum) i IV etapu edukacyjnego (szkoła ponadgimnazjalna):

- 1) Język polski (gimnazjum) – punkt 4. *Wartość i wartościowanie* uwzględnia dostrzeganie przez ucznia „różnicowania postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, etycznych, kulturowych i w ich kontekście kształtowania swojej tożsamości”,
- 2) Język polski (szkoła ponadgimnazjalna) – punkt 4. *Wartość i wartościowanie* - uczeń „dostrzega obecne w utworach literackich oraz innych tekstach kultury wartości narodowe i uniwersalne...”,
- 3) Język obcy nowożytny (gimnazjum): uczeń poznaje „elementy wiedzy o krajach obszaru nauczanego języka oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu międzykulturowego”,
- 4) Historia (gimnazjum): uczniowie „sytuują wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w czasie (...), dostrzegają zmiany w życiu społecznym oraz ciągłość w rozwoju kulturowym i cywilizacyjnym”,
- 5) Wiedza o społeczeństwie (gimnazjum): celem edukacyjnym jest wspomaganie ucznia w rozumieniu, co oznacza być Polakiem oraz wyjaśnienie wielonarodowej tradycji Polski, ponadto uczeń wie, jaki wpływ na kształtowanie narodu mają wspólne dzieje, kultura, język i tradycja,
- 6) Wiedza o społeczeństwie (szkoła ponadgimnazjalna): w zakresie podstawowym dostarcza uczniowi wiedzy na temat wspólnoty lokalnej, narodowej,

- 7) Geografia (gimnazjum): uczeń rozwija w sobie ciekawość świata poprzez zainteresowanie własnym regionem, Polską, Europą i światem; ma świadomość wartości i poczucie odpowiedzialności za środowisko przyrodnicze i kulturowe własnego regionu i Polski,
- 8) Plastyka (gimnazjum): uczeń uczestniczy w kulturze poprzez kontakt z zabytkami (...), w poczuciu związku z tradycją narodową i europejskim dziedzictwem kultury oraz docenia dorobek innych kręgów kulturowych,
- 9) Wiedza o kulturze (szkoła ponadgimnazjalna): uczeń zna i wskazuje „relacje między kulturami: lokalną, regionalną, narodową i europejską, ujawniające się w konkretnych dziełach sztuki i praktykach kultury”,
- 10) Historia i społeczeństwo – przedmiot uzupełniający (szkoła ponadgimnazjalna): celem zajęć z tego przedmiotu jest wzbudzenie wśród uczniów zainteresowania przeszłością, poszerzenie wiedzy z zakresu historii z elementami wiedzy o społeczeństwie i wiedzy o kulturze.

Celem niniejszej propozycji jest przedstawienie scenariuszy lekcji z zakresu dziedzictwa kulturowego dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Realizacja treści z zakresu wiedzy o dziedzictwie w praktyce szkolnej występuje najczęściej w formie: wycieczek do muzeów i skansenów, zwiedzania najważniejszych zabytków w okolicy, organizowania w szkole festynów, konkursów z elementami dziedzictwa regionalnego. Treści z zakresu wiedzy o dziedzictwie kulturowym realizowane są na wielu przedmiotach, zarówno w odwołaniu do kontekstu lokalnego, jak też ogólnopolskiego.

Przedstawione poniżej propozycje scenariuszy lekcji z zakresu dziedzictwa kulturowego mogą być realizowane jako pojedyncze lekcje do wykorzystania na wielu przedmiotach, jak również w postaci tzw. projektu edukacyjnego. Celem autorki niniejszej propozycji było stworzenie narzędzi mających charakter uniwersalny, dający możliwość realizacji treści zarówno w gimnazjum, jak i w szkole ponadgimnazjalnej, a także w środowisku wiejskim, miejskim i wielkomiejskim w każdym regionie Polski.

Prezentacja: nasze dziedzictwo kulturowe – pamięć przeszłości

Czas trwania: 90 minut

Odbiorcy: uczniowie gimnazjum/uczniowie szkoły ponadgimnazjalnej

I CELE OPERACYJNE LEKCJI

Po lekcji uczeń:

- rozumie znaczenie dziedzictwa kulturowego,
- zna i wskazuje przykłady dziedzictwa kulturowego w swojej miejscowości/swoim regionie, lokalizuje je na mapie,
- samodzielnie dociera do informacji, wykorzystując źródła tradycyjne i cyfrowe,
- wzbogaca wiedzę o swojej miejscowości i jej zabytkach,
- współpracuje z innymi uczniami – planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje się z nich,
- kształci umiejętność pracy w grupie,
- ma poczucie związku z tradycją narodową i dziedzictwem kultury,
- staje się świadomym odbiorcą kultury,
- umie korzystać z mapy turystycznej miejscowości (odczytuje oznaczenia na mapie, wyznacza szlaki poruszania się).

II WYKAZ NABYWANYCH UMIEJĘTNOŚCI

Uczeń:

- posiada wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego swojej miejscowości/regionu,
- docenia znaczenie wartości dziedzictwa kulturowego i potrzebę ochrony zabytków,
- podejmuje działania na rzecz poznania regionalnego dziedzictwa kulturowego,
- potrafi pracować zespołowo,
- tworzy prezentację,
- stosuje w swojej pracy nowe technologie, tj. fotografię cyfrową, Internet, programy do tworzenia komiksów.

III TREŚCI KSZTAŁCENIA

Uczeń:

- uczestniczy w kulturze poprzez kontakt z zabytkami,
- rozpoznaje wybrane dzieła architektury należące do polskiego dziedzictwa kultury,
- lokalizuje zabytki w terenie,
- stosuje zasady komunikowania się w grupie i współpracy w grupie,
- rozróżnia wybrane style i kierunki w architekturze oraz osadza je w odpowiednim porządku chronologicznym,
- tworzy spójne wypowiedzi ustne.

IV METODY NAUCZANIA

Pokaz, „mapa myśli”, „słowa – klucze”, „burza mózgów”, metoda heurezy, metoda gry dydaktycznej, dyskusja dydaktyczna, zajęcia praktyczne (zajęcia w pracowni komputerowej).

V FORMY PRACY

Praca w grupach, praca w parach.

VI ŚRODKI DYDAKTYCZNE

Zajęcia realizowane w pracowni komputerowej, zdjęcia i filmy wykonane podczas wycieczki, komputer/laptop, projektor w celu wyświetlenia zdjęć i filmów, Internet, mapy, klocki lego, duże i małe arkusze papieru, mazaki, farby, kredki, pinezki oraz przygotowane karty pracy:

1. Karta zabytku/obiektu – **załącznik nr 1.**
2. Znaczniki obiektów/zabytków – **załącznik nr 2.**
3. Propozycja wykonania folderu reklamowego pn. „Zwiedzaj z nami okolicę”^{*} – **załącznik nr 3.**
4. Propozycja wykonania plakatu^{*} – **załącznik nr 4.**
5. Propozycja stworzenia komiksu^{*} – **załącznik nr 5.**
6. Propozycja zbudowania z klocków lego wybranego obiektu zabytkowego,
7. Domki - zabytki do składania^{*} dla uczniów gimnazjum o specjalnych potrzebach edukacyjnych – **załącznik nr 6.**

^{*} gwiazdką oznaczono zadania, które mogą wykonać uczniowie uzdolnieni: plastycznie, polonistycznie, dziennikarsko lub uczniowie ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

VII PRZEBIEG LEKCJI

1. Wprowadzenie. Nauczyciel poleca uczniom podzielenie się refleksjami na temat lekcji w terenie i oglądanych/zwiedzanych zabytków.

Nauczyciel rozdanie każdemu z uczniów *Kartę zabytku* (**Karta zabytku/obiektu – załącznik nr 1.**), którą należy wypełnić. Uczniowie sami decydują, który z zabytków/obiektów opiszą. Przy uzupełnianiu danych mogą korzystać ze zrobionych zdjęć/filmów, z Internetu, z notatek na temat zabytku i jego lokalizacji zrobionych w domu oraz z informacji, które znajdują się w folderach reklamowych miejscowości/miasta^{*}.

2. Nauczyciel wraz z uczniami przypinana na tablicy mapę miejscowości/miasta. Uczniowie prezentują wybrane przez siebie zabytki, przedstawiając podstawowe informacje o obiekcie/zabytku na podstawie *Karty zabytku* oraz pokazując wykonane zdjęcie tego obiektu (jeśli uczniowie wybrali te same obiekty, to prezentują je grupowo/w parach).
3. Uczniowie lokalizują zabytek/obiekt na mapie, przypinając właściwy znacznik spośród przygotowanych (**załącznik nr 2 – znaczniki: zabytek chroniony prawem oraz znaczniki przedstawiające inne zabytki** – jeśli wśród znaczników brak symbolu charakterystycznego zabytku dla danej miejscowości, mogą go stworzyć sami uczniowie). Przy prezentacji uczniowie zwracają uwagę, czy obiekt jest chroniony prawem i informują o tym pozostałych uczniów

^{*}Uczniom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi pomagają w tym zadaniu inni uczniowie.

4. Przedstawienie uczniom możliwości zrealizowania prezentacji według przygotowanych załączników na temat:

PREZENTACJA: NASZE DZIEDZICTWO KULTUROWE – PAMIĘĆ PRZESZŁOŚCI

Prezentacja może mieć formę:

- 1) Folderu reklamowego pn. „Zwiedzaj z nami okolicę”,
- 2) Plakatu,
- 3) Komiksu,
- 4) Budowli z klocków lego wybranego obiektu zabytkowego,
- 5) Domków – zabytków do składania.

Przy wyborze sposobu prezentacji tematu uczniowie:

- dobierają się w pary/grupy,
- kierują się swoimi umiejętnościami oraz predyspozycjami (uzdolnienia, specjalne potrzeby),
- planują wykonanie swojej prezentacji,
- gromadzą materiał potrzebny do wykonania prezentacji.

5. Uczniowie realizują wybrane formy prezentacji.

Pokaz/prezentacja.

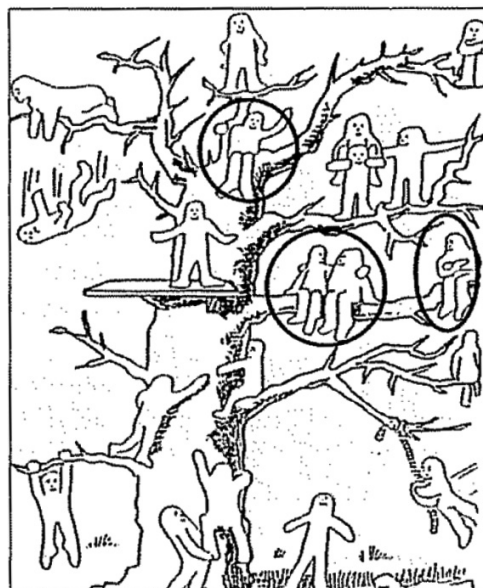
Uczniowie prezentują wykonane prace w formie krótkich wystąpień. Wspólnie z nauczycielem rozważają możliwość publicznego zaprezentowania wykonanych prac, w taki sposób, aby przedstawić dziedzictwo kulturowe lokalnej społeczności.

Nauczyciel informuje uczniów o stronie: www.otwartzabytki.pl. Chętni uczniowie mogą po skończonych zajęciach wprowadzić informacje o zabytkach do portalu „Otwarte zabytki”

7. Podsumowanie. Nauczyciel zadaje pytania:

- Jak oceniacie dzisiejsze zajęcia?
- Co wam się podobało?
- Co wam się nie podobało?

Do refleksji na procesem pracy grupowej najlepiej wykorzystać powiększony do rozmiarów dużego plakatu schemat drzewa oraz siedzących na nim w różnych pozach postaci, które symbolizują członków grupy i ich samopoczucie podczas zajęć przy prezentacji. Uczniowie siadają dookoła plakatu i kolejno wskazują na wybraną postać. Jeśli chcą, mogą opisać swoje odczucia.

Rys. 7. Moje miejsce w grupie – przykład ewaluacji końcowej
Źródło: na podstawie: Taylor (1994)

ZAŁĄCZNIK NR 1.**KARTA ZABYTKU/OBIEKTU**

1. OBIEKT

2. NAZWA

3. KRÓTKI OPIS

.....

.....

4. LOKALIZACJA OBIEKTU, ADRES

5. DATOWANIE (DOKŁADNE LUB PRZYBLIŻONE)

6. TWÓRCA/WYKONAWCA

7. TWORZYWO

8. SPOSÓB UŻYTKOWANIA

9. STAN ZABYTKU: ZNISZCZONY, DOBRZE ZACHOWANY, WYMAGA RENOWACJI

ZAŁĄCZNIK NR 2.

Przed zajęciami należy znaczniki przygotować w odpowiedniej ilości.

ZAŁĄCZNIK NR 3.

Przed zajęciami należy znaczniki przygotować w odpowiedniej ilości.

Grafika pobrana ze strony: <http://otwartzabytki.pl/pl/strony/grafiki-do-pobrania>. Autorzy projektu OTWARTE ZABYTKI zachęcają do ściągania i wykorzystywania otwartozabytkowych grafik. Wystarczy kliknąć w wybraną grafikę i pobrać plik z wyżej podanej strony.

ZAŁĄCZNIK NR 4.

Opracowana propozycja folderu „Zwiedzaj z nami okolicę” w osobnym załączniku.

ZAŁĄCZNIK NR 5.

Metoda plakatu polega na wizualnym opracowaniu problemu **PREZENTACJA: NASZE DZIEDZICTWO KULTUROWE – PAMIĘĆ PRZESZŁOŚCI** z wykorzystaniem: haseł, rysunków, symboli, schematów, zdjęć, fragmentów tekstu. Plakat może być wykonywany różnymi technikami plastycznymi.

ZAŁĄCZNIK NR 6.

Poniżej znajduje się wskazana strona do tworzenia komiksów:

- 1) Wybiera się tło, postaci komiksu i wpisuje tekst za pomocą polskich znaków.
- 2) Na końcu generowany jest link do komiksu, który można umieścić np. na blogu.

<http://writecomics.com/>

ZAŁĄCZNIK NR 7.

Ze strony <http://otwartzabytki.pl/pl/strony/domki-zabytki-do-skladania> można ściągnąć zabytki do składania.

Autorzy projektu zachęcają do ściągnięcia, drukowania i składania gadżetów, czyli domków-zabytków! Wystarczy kliknąć w wybrany domek i pobrać plik PDF.

